

Жердецька Лілія Вікторівна

*д.е.н., доцент, завідувачка кафедри банківської справи,
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ТЕОРІЙ, ЦІЛЕЙ ТА ПІДХОДІВ ДО ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Тези присвячено систематизації сучасних теорій регулювання економіки. Особливу увагу приділено регулюванню банківського сектору економіки та системного ризику зокрема. Доведено, що необхідність регулювання банківського сектору економіки передусім зумовлюється наявністю асиметрії інформації та уразливістю банківського сектору до зовнішніх потрясінь.

***Ключові слова:** державне регулювання економіки; нормативний підхід; позитивний підхід; банк; банківське регулювання.*

У сучасній економічній літературі існує низка фундаментальних досліджень у сфері державного регулювання економіки в цілому та банківського сектору зокрема. Розвиток та критичний аналіз теорій економічного регулювання розглядається в роботах Дж. Хертог [1]; А Коумбаракіс обґрунтовує сучасні трансформації функцій центрального банку через призму розвитку теорій державного регулювання банківського сектору економіки [2]; М. Коваленко у своєму монографічному дослідженні розглядає теоретичні засади й сучасні тенденції державного регулювання банківського сектору економіки [3]; наукові дослідження М. Зверякова, В. Коваленко, Л. Кузнецової, В. Міщенко, С. Науменкової та інших присвячено проблематиці банківського нагляду та формування макропруденційної політики центрального банку [4]. Водночас питання розвитку сучасних теорій регулювання, визначення цілей та структуризації регулювання банківського сектору економіки в цілому та системного ризику зокрема потребують подальшого розвитку.

Вирішення зазначеного вище завдання потребує економічного обґрунтування теоретичних підходів до регулювання економіки в цілому та визначення цілей регулювання банківського сектору зокрема. Обґрунтування теоретичних підходів до регулювання економіки дозволить нам визначити необхідність, концептуальні засади регулювання банківського сектору та його цілі, які формулюватимуть необхідний позитивний ефект від здійснення регулювання.

Необхідно зазначити, що перші теоретичні обґрунтування необхідності державного втручання в економіку, які стали основою формування сучасних концепцій державного регулювання, з'явилися на початку 1970 рр. ХХ ст., що у часі відповідає й розвитку концептуальних засад системного ризику. З того часу ці теоретичні підходи доповнювалися, удосконалювалися та розвивалися (рис.

1). На наш погляд, найбільш повна класифікація сучасних теорій державного регулювання економіки розроблена в наукових працях Дж. Хертог та А. Коумбаракіса.

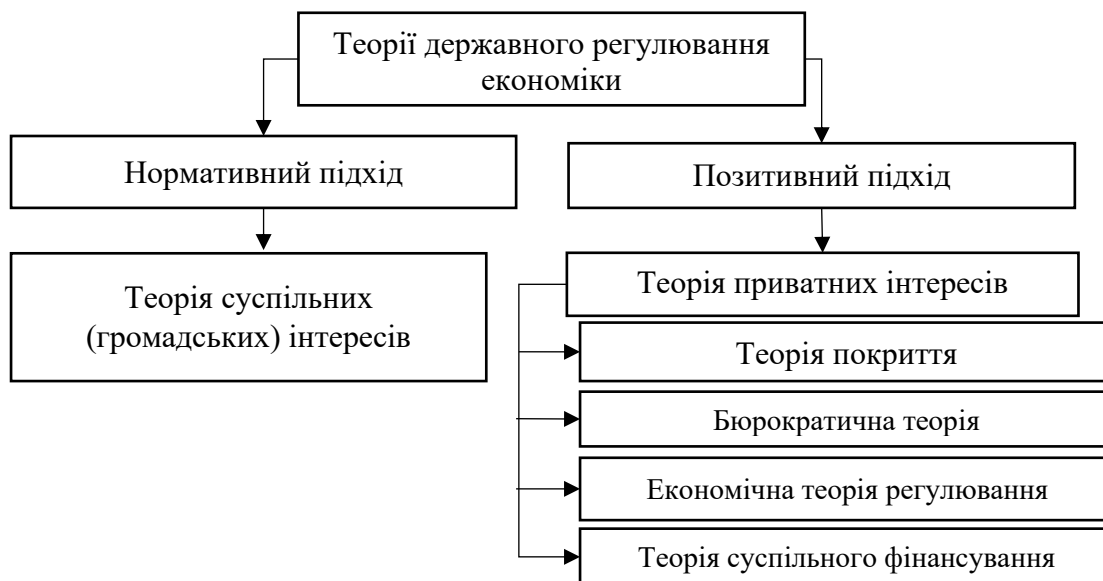

Рис. 1. Класифікація теорій державного регулювання економіки
Джерело: складено за даними [1, 2].

Як свідчать дані рис. 1., теорії економічного регулювання поділяють на два підходи – нормативний та позитивний. Сутність нормативного підходу ґрунтується на теорії суспільних інтересів, яка визначає необхідність та зміст державного регулювання. Об’єктом дослідження у межах нормативного підходу є ідеальна ситуація, в якій суб’єкти регулювання діють в інтересах суспільства, виправляючи недосконалості ринку; регулювання базується на ідентифікації обставин, які можуть призвести до порушення ринкової рівноваги. Натомість позитивний підхід базується на теорії приватних інтересів та виходить із твердження, що кожен із суб’єктів регулювання має свої власні цілі.

У цьому зв’язку вважаємо, що обґрунтування цілей регулювання банківського сектору економіки в цілому та системного ризику зокрема повинно здійснюватися на засадах нормативного підходу та теорії суспільних (громадських) інтересів. Нормативний підхід історично виник першим, а назву свою отримав, оскільки базується на припущенні, що державне регулювання є бажаним для виправлення недоліків ринку та завжди має на меті забезпечення врахування суспільних інтересів.

У літературі, що стосується теорії суспільних інтересів, існують чотири основні припущення [2]: (1) досконала інформація; (2) регулятори, прагнуть дотримуватися суспільних інтересів; (3) окремі ринки надзвичайно нестабільні та неефективні; (4) регулювання не потребує значних витрат державних коштів. Регулювання, в тому числі й банківського сектору, здійснюється з метою дотримання суспільних інтересів та здійснюється за умови, якщо ринок не може забезпечити досягнення цієї мети. Серед основних причин, які зумовлюють

неспроможність ринку забезпечити економічний розвиток на засадах дотримання суспільних інтересів є структура ринку (наприклад, природна монополія), асиметрична інформація та вплив зовнішніх чинників, так званих екстерналій.

Варто зауважити, що банківські ринки більшості країн світу (у тому числі й України) не відносяться до монопольного, однак можуть потребувати регулювання з боку органів, які мають на меті підтримання конкуренції в галузі. Проте необхідність здійснення такого регулювання зумовлюється не монополією, а іншою передумовою, яка визначає недосконалість ринку, - це асиметрія інформації та моральний ризик з боку системно важливих банків. Ураховуючи зазначене вище, необхідність здійснення державного регулювання банківського сектору економіки відповідно до теорії суспільних інтересів зумовлюється наявністю асиметрії інформації та уразливістю банківського сектору до зовнішніх потрясінь (шоків, екстерналій).

Узагальнення здобутків теорії суспільних інтересів та прояв асиметрії інформації у банківському секторі економіки дозволяє сформулювати наступні цілі державного регулювання на макро- та мікрорівнях. На макрорівні такими цілями є підтримання цінової стабільності; забезпечення фінансової стабільності банківського сектору економіки; здійснення позитивного внеску в економічне зростання. Цілі регулювання на мікрорівні можна визначити наступним чином: захист прав споживачів (забезпечити надання банками достовірної інформації про послуги та фінансовий стан); забезпечення стійкості окремих банків (ліцензування діяльності, здійснення мікропруденційного нагляду, у т.ч. проведення регулярних інспекційних перевірок).

Список використаних джерел:

1. Hertog J.D. Economic Theories of Regulation, ch. 1 in , Regulation and Economics. Edward Elgar Publishing, 2012. URL: https://EconPapers.repec.org/RePEc:elg:eechap:12771_1 (дата звернення 01 березня 2023 р.)
2. Koumbarakis A. The Economic Theory of Bank Regulation and the Redesign of Switzerland's Lender of Last Resort Regime for the Twenty-First Century / Thesis in fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Economics and Social Sciences. University of Fribourg (Switzerland), 2017. 307 p.
3. Коваленко М. М. Держава та банківський сектор: реалістична організація взаємодії: монографія. Харків: Тім Publishing Group, 2015. 332 с.
4. Зверяков М.І., Зверяков О.М. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія / Михайло Іванович Зверяков, Олександр Михайлович Зверяков. Одеса: ОНЕУ, 2015. 418 с.